

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.09.2005, sp. zn. 8 Tdo 1019/2005, ECLI:CZ:NS:2005:8.TDO.1019.2005.1

Číslo: 22/2006

Právní věta: Smrtí poškozeného, který má proti obviněnému nárok na náhradu škody způsobené trestným činem ve smyslu § 43 odst. 3 tr. ř., zaniká jeho způsobilost k právům a povinnostem podle § 7 odst. 2, věty první, obč. zák. Poškozenému, který zemřel, proto nelze přiznat nárok na náhradu škody způsobené trestným činem podle § 228 tr. ř., třebaže ho před svou smrtí včas a řádně uplatnil v trestním řízení. Úmrtím poškozeného přechází takový nárok na náhradu škody na jeho dědice, a to v rozsahu, v jakém náležel poškozenému v okamžiku jeho smrti. Před rozhodnutím o nároku na náhradu škody v adhezním řízení podle § 228 a § 229 tr. ř. je třeba objasnit, zda a popřípadě v jakém rozsahu přešel tento nárok na právního nástupce poškozeného ve smyslu § 45 odst. 3 tr. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.09.2005

Spisová značka: 8 Tdo 1019/2005

Číslo rozhodnutí: 22

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Adhezní řízení, Poškozený

Předpisy: § 228 odst. 3 tr. ř.

§ 229 odst. 3 tr. ř.

§ 43 odst. 3 tr. ř.

§ 45 odst. 3 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

1) Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného F. D. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 4. 2005, sp. zn. 8 To 7/2005.

2) Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyšší státní zástupkyně podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 4. 2005, sp. zn. [8 To 27/2005](#), ve výroku, jímž byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněnému F. D. uložena povinnost nahradit poškozenému L. M. škodu ve výši 18 500 Kč.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 4. 2005, sp. zn. [8 To 27/2005](#), byl k odvolání státního zástupce a obviněného F. D. podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. částečně zrušen rozsudek

Městského soudu v Praze ze dne 2. 2. 2005, sp. zn. 46 T 17/2004, ve výroku o vině obviněného trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. h) tr. zák. pod bodem II., ve výroku o vině trestnými činy loupeže podle § 234 odst. 1, 2 tr. zák. a neoprávněného držení platební karty podle § 249b tr. zák. pod bodem III., ve výroku o vině trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1, 2 tr. zák. pod bodem IV., ve výroku o trestu a ve výroku o náhradě škody. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. byl obviněný při nezměněném výroku o vině trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. h) tr. zák. pod bodem I. rozsudku soudu prvního stupně uznán nově vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. c), h) tr. zák. (bod II.) a trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. dílem dokonáným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., a trestným činem neoprávněného držení platební karty podle § 249b tr. zák. (bod III.). Za to byl odsouzen podle § 219 odst. 2 tr. zák., § 29 odst. 2 tr. zák. a § 35 odst. 2 tr. zák. k výjimečnému souhrnnému trestu odnětí svobody na 25 let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. d) tr. zák. zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou; podle § 29 odst. 1 tr. zák. bylo rozhodnuto, že se doba výkonu trestu ve věznici se zvýšenou ostrahou pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu trestu nezapočítává. Podle § 57 odst. 1, 2 tr. zák. byl obviněnému uložen trest vyhoštění na dobu neurčitou. Současně byl zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 25. 5. 2004, sp. zn. 6 T 65/2004, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost nahradit poškozeným L. M. škodu ve výši 18 500 Kč a JUDr. A. P. škodu ve výši 1 200 Kč. V dalším bylo podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. z důvodu § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. rozhodnuto o zastavení trestního stíhání ohledně skutku týkajícího se poškozeného L. P. a podle § 229 odst. 3 tr. ř. byl tento poškozený se svým nárokem na náhradu škody odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali v zákonné lhůtě dovolání nejvyšší státní zástupkyně a prostřednictvím svého obhájce i obviněný. Oba dovolatelé shodně odkázali na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Dovolání obviněného směřovalo proti výroku o vině trestnými činy vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. h) tr. zák. a § 219 odst. 1, 2 písm. c), h) tr. zák. i proti výroku o trestu. Obviněný namítl, že v napadené části výroku o vině rozhodnutí soudů obou stupňů spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, neboť mu nebyl prokázán úmysl usmrtit poškozené K. U. a Ing. Z. M. Navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze v napadených výrocích a aby tomuto soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší státní zástupkyně podala dovolání ve prospěch obviněného proti výroku napadeného rozsudku Vrchního soudu v Praze, jímž byla obviněnému podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena povinnost nahradit poškozenému L. M. škodu ve výši 18 500 Kč. Namítla, že v této části výroku spočívá napadený rozsudek na jiném nesprávném hmotně právním posouzení, neboť při jeho vydání došlo k porušení občanského práva hmotného, když nárok byl přisouzen zemřelému poškozenému.

Dovolatelka zrekapitulovala, že rozsudkem soudu prvního stupně nebylo vůbec rozhodováno o nároku poškozeného L. M., přičemž z jeho odůvodnění plyne, že se tak stalo s ohledem na výpověď svědka F. M., syna v té době již zemřelého poškozeného L. M., podle které byla škoda uhrazena pojišťovnou. Naproti tomu napadeným rozsudkem Vrchního soudu v Praze bylo rozhodnuto tak, že obviněný byl zavázán k náhradě škody ve prospěch poškozeného L. M. v částce 18 500 Kč s odůvodněním, že tento poškozený se k trestnímu řízení včas a řádně připojil a uvedl i minimální výši škody. Vrchní soud jako soud odvolací vyslovil též názor, že smrt poškozeného nehraje při rozhodování o náhradě škody roli, poněvadž jde o věcnou (majetkovou) škodu, která není vázaná na osobu poškozeného, a právo na náhradu škody přechází na jeho dědice.

Názor odvolacího soudu, podle kterého „úmrtí poškozeného nehraje při rozhodování o náhradě škody

roli“, označila dovolatelka za nesprávný. Soud druhého stupně podle ní nerespektoval ustanovení § 7 odst. 1, 2 obč. zák., z něhož lze dovodit, že způsobilost poškozeného L. M. být nositelem práva na náhradu škody trvala pouze po dobu jeho života, jeho smrtí dnem 27. 9. 2004 tedy zanikla. Dovolatelka upozornila, že tímto okamžikem se jím uplatněný nárok na náhradu škody stal ve smyslu § 460 obč. zák. předmětem dědictví a jakožto majetkové právo přešel na jeho dědice v rozsahu, v jakém mu v momentu jeho smrti náležel. Pokud tedy odvolací soud uložil obviněnému povinnost nahradit nežijícímu poškozenému škodu, pak jeho rozhodnutí podle dovolatelky spočívá na nesprávném právním posouzení ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dále dovolatelka vyslovila pochybnost nad tím, zda F. M., syn poškozeného L. M., byl osobou legitimovanou k vyjádření, zda trvá na uplatňovaném nároku svého otce na náhradu škody nebo zda jej bere zpět. Konstatovala, že k takovému prohlášení by byl syn poškozeného oprávněn za situace, kdyby byl jeho jediným dědicem, přičemž i tak by bylo významné zabývat se otázkou interpretace jeho nikoli zcela zřetelného vyjádření, zda tak učinil v celém rozsahu uplatněného nároku a zda v uplatňování jeho nároku bude pokračovat výhradně pojistitel z titulu zákonné cesse.

Nejvyšší státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze v části, ve které bylo rozhodnuto, že obviněný F. D. je povinen nahradit poškozenému L. M., škodu ve výši 18 500 Kč, a aby zrušil také další rozhodnutí na zrušenou část rozsudku obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Dále navrhla, aby Nejvyšší soud vyslovil, že se právní nástupce zemřelého poškozeného L. M. s jeho nárokem na náhradu škody ve výši 18 500 Kč odkazuje podle § 229 odst. 1 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání nejvyšší státní zástupkyně je důvodné a dovolání obviněného je zjevně neopodstatněné.

Z hlediska vymezeného rozsahu a obsahu dovolání nejvyšší státní zástupkyně je s poukazem na uvedený dovolací důvod významné, že obviněný se podle zjištění krajského soudu dopustil dílčího útoku trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. dílem dokonaného, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., a trestného činu neoprávněného držení platební karty podle § 249b tr. zák. mimo jiné i tím, že dne 3. 3. 2004 v době kolem 12.00 hodin v P. ve výtahu domu poté, co sledoval poškozeného L. M. na poště v P. při vyzvedávání peněz, napadl poškozeného v úmyslu zmocnit se peněz opakovanými údery do obličeje, až poškozený ztratil vědomí, čímž mu způsobil tržné rány horního rtu, zlomeninu nosního hrbolku na horní čelisti s otokem nosu a dolního víčka levého oka, otřes mozku, a poté mu odcizil peněženku s částkou nejméně 10 000 Kč na hotovosti a platební kartu Max Č. - P. s., a. s., z které postupně vybral částku 8 500 Kč [bod III. a) výroku o vině rozsudku vrchního soudu].

Poškozený L. M. se v přípravném řízení dne 27. 7. 2004 připojil k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody ve výši 18 500 Kč. Tato část jeho výpovědi byla též v hlavním líčení dne 31. 1. 2005 před zahájením dokazování čtena. V hlavním líčení však již poškozený nemohl být vyslechnut, poněvadž dne 27. 9. 2004 zemřel. Vyslechnut byl jeho syn F. M., který ve vztahu k uplatněnému nároku na náhradu škody uvedl, že škoda byla nahlášena na pojišťovnu a pojišťovna shledala, že může škodu uhradit a uhradila ji.

Rozsudkem soudu prvního stupně nebylo o nároku na náhradu škody, který uplatnil poškozený L. M., rozhodováno s odůvodněním, že syn zemřelého poškozeného v hlavním líčení uvedl, že škoda byla uhrazena pojišťovnou.

Rozsudkem odvolacího soudu bylo naopak rozhodnuto tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. je obviněný povinen nahradit poškozenému L. M. škodu ve výši 18 500 Kč. Jak se podává z odůvodnění napadeného rozsudku, bylo takto rozhodnuto proto, že o způsobené škodě není pochyb ani co do

důvodu, ani co do výše, přičemž podle odvolacího soudu „skutečnost, že poškozený zemřel, nehraje při rozhodování o náhradě škody žádnou roli“, jelikož se jedná o věcnou (majetkovou) škodu, která není vázána na osobu poškozeného, a právo na náhradu přechází na jeho dědice.

Třebaže právní závěr Vrchního soudu v Praze o zákonném přechodu majetkového práva na náhradu škody na dědice zemřelého poškozeného je správný, jeho stanovisko, že smrt poškozeného „nehraje při rozhodování o náhradě škody žádnou roli“, nelze akceptovat a dovolací námitky nejvyšší státní zástupkyně jsou opodstatněné.

Podle názoru Nejvyššího soudu je evidentní, že osobou oprávněnou k náhradě majetkové škody způsobené trestným činem je jen osoba s právní subjektivitou, tj. se způsobilostí mít práva a povinnosti, být subjektem práv a povinností. Podle § 7 odst. 1 obč. zák. způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti v občanskoprávních vztazích vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé. Podle § 7 odst. 2 věta první obč. zák. smrtí tato způsobilost zanikne.

Jak správně poznamenala dovolatelka, okamžikem smrti poškozeného L. M. dne 27. 9. 2004 jeho způsobilost mít práva a povinnosti zanikla, a je tedy zřejmé, že jím uplatněný nárok na náhradu škody se stal předmětem dědictví jako součást dědických aktiv jmenovaného zůstavitele, opírající se o jeho pohledávku z titulu škody způsobené obviněným F. D. v příčinné souvislosti s jeho protiprávním jednáním (v daném případě trestným činem), za které byl pravomocně uznán vinným (§ 420 odst. 1, § 488, § 489 obč. zák.). Smrtí poškozeného L. M. přešlo jeho majetkové právo, tj. nárok na náhradu škody vůči obviněnému F. D., na jeho dědice, a to v rozsahu, v jakém mu v okamžiku smrti náleželo.

Rozhodl-li Vrchní soud v Praze tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému F. D. povinnost nahradit zemřelému poškozenému L. M. škodu způsobenou trestným činem, nerespektoval zejména ustanovení § 7 odst. 2 věty první obč. zák. a dovoláním napadená část jeho rozsudku spočívá na jiném nesprávném hmotně právním posouzení ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

S dovolatelkou je třeba souhlasit i v té části dovolání, v níž vyvozuje, že stěžejní porušení předpisů občanského práva hmotného plynoucí z ustanovení § 7 odst. 2 věty první obč. zák. o způsobilosti fyzické osoby mít práva a povinnosti v občanskoprávních vztazích a nerespektování ustanovení o podmínkách zákonného přechodu těchto práv na další subjekt či subjekty našlo svůj výraz i v porušení ustanovení § 45 odst. 3 tr. ř., jehož dikce zakotvuje hmotně právní podmínku aktivní legitimace právního nástupce poškozeného, třebaže jde formálně o ustanovení procesně právní, jehož porušení nelze vytýkat v rámci námítky jiného nesprávného hmotně právního posouzení.

Bylo jistě nedostatkem řízení před soudy obou stupňů, že nezjistily náležitě osobu právního nástupce či právních nástupců zemřelého poškozeného; výslech svědka F. M. před soudem prvního stupně byl z tohoto pohledu neúplný. Z informací, které soudu poskytl, nebylo možno spolehlivě zjistit, jestli byl osobou legitimovanou k vyjádření, zda trvá na nároku uplatněném jeho zemřelým otcem nebo zda jej bere zpět, a v tomto směru se ostatně ani přesně nevyjádřil.

Protože nebyla náležitě objasněna otázka právních nástupců zemřelého poškozeného a pozornost nebyla věnována ani problematice případné zákonné cesse ve smyslu § 813 obč. zák. s ohledem na sdělení svědka F. M., že škoda byla uhrazena pojistovnou, v důsledku čehož by za předpokladu, že škoda byla pojistitelem uhrazena zcela, mohl v uplatňování nároku na náhradu škody poškozeného L. M. pokračovat výhradně pojistitel, neměl dovolací soud potřebné podklady pro rozhodnutí o nároku uplatněném zemřelým poškozeným L. M. Za dané situace přicházelo v úvahu odkázat právního nástupce zemřelého poškozeného s jeho nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, jak navrhovala nejvyšší státní zástupkyně.

Dovolací soud však z usnesení Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. 13 D 940/2004, které nabylo právní moci dne 3. 3. 2005, zjistil, že soud schválil dohodu o vypořádání dědictví dědiců po L. M., a to F. M., syna zůstavitele, a P. P. a Ing. A. S., dcer zůstavitele. Na základě této soudem schválené dohody F. M. nabyl z dědictví všechna vyjmenovaná aktiva a zavázal se uhradit pasiva dědictví; dcery zůstavitele z dědictví nic nepožadovaly.

V podání ze dne 1. 9. 2005 F. M. sdělil dovolacímu soudu, že náhradu škody nepožaduje a návrh na její náhradu bere zpět. V daných souvislostech nebylo pak relevantní zabývat se otázkou případného přechodu práva na náhradu škody způsobené pojistnou událostí na pojistitele podle § 813 odst. 1 obč. zák., neboť takový pojistitel nebyl ani zjištěn a právo neuplatnil.

Nejvyšší soud proto k dovolání nejvyšší státní zástupkyně, jež bylo podáno ve prospěch obviněného, podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ve výroku, jímž byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněnému F. D. uložena povinnost nahradit poškozenému L. M. škodu ve výši 18 500 Kč, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušenou část rozsudku obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Nové rozhodnutí ve věci již nebylo nutno učinit, neboť tímto postupem byla zcela odstraněna vada, zakládající důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

V další části odůvodnění se Nejvyšší soud vypořádal s dovolacími námitkami obviněného F. D., jehož dovolání odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.